

RÁDULY JÁNOS

Sóvárad kásatorőjű malma 1687-ből

Kulcsszavak: *Sóvárad; kásaörlő malmok; helynevek*

SZABÓ T. ATTILA: *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár*, VI. kötet (1993)¹ című munkáját forgatva, a szemembe ötlött a kásatorőjű szócikk. Egyrészt furcsálltam a képzett szóalakot, másrészt a szerző csupán egyetlen történeti adattal hozakodott elő. Jelentését így adta meg: „*kásatorőjű malom kásamalom, kásatorő malom.*” Az egyedüli adat a Sóvidékről való. Íme: „*az Soo Varadi felső határban Sáros patak közi nevű helyben volt egy más erejével egj kőjű kása törőjű Malmot.*”

Becses adalék, a nyelvtörténeti vonatkozása mellett társadalom- és gazdaságtörténeti értékekkel bír. Néhány további adalékkal gazdagítani kívánjuk magát a fogalmat. A kása szó legkorábbi előfordulása 1138/1329-ből való, és személynevet jelölt, 1510-ben már „*kassath*” formában bukkan föl, ennek jelentése: „*durvára örölt gabonaféle, illetőleg az ebből főzött pépszerű étel.*” A két adat a BENKŐ LÓRÁND főszerkesztésében megjelent *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* második kötetében (1995) fordul elő.²

A korai időkből nincs adatunk a kásatorő malomra, a kását minden bizonnyal házilag, külön családonként állították elő, és kásatorő famozsarakat használtak. Mi a helyzet a későbbi kásatorő malmokkal? SZABÓ T. ATTILA említett szótörténeti munkájában (ugyanazon az oldalon) külön címszóként szerepel a kásatorő-malom. Itt három, a sóváradinál korábbi adatra bukkantunk, íme: 1632: „*Egj kasa teöreő malom(...)*”, 1640: „*Kása törő molnais edgy vagjon*”, 1680: „*kása Törő malmok.*” A szótár még emleget néhány kásaörlő-malomrészleget ugyanezekből az évekből, a siménfalvi adat – példának okáért – így hangzik: 1636: „*kasa teörő es olay úteő.*”

A sóváradai kásatorőjű malom tehát – minden valószínűség szerint – a szomszédos községek, falvak, tanyák lakosságának is „dolgozott”. Meddig működhetett? Itt már további levéltári kutatásokra van szükség. Magunk átforgattuk HAJDÚ MIHÁLY és SÓFALVI KRISZTINA: *Szabó T. Attila Erdélyi Történetének Helynévgyűjtése. 7/B...* (2005)³ című impozáns kiadványt, amely szintén közli – változatlan formában – a malomra vonatkozó 1687-es adalékot. A „SÁROS PATAK KÖZI” határnév később többször is előfordul, de a malomról többé nem esik szó.

Rábukkantunk viszont ugyanezen munka 641. oldalán egy 1843-ból származó adatra, amely a következőről ad hírt: „*S. Wárad, építettem...felső határon az ugy nevezett Dálya mezején foljo Kis Küküllő vizére...Lisztelő Malmot is Poszto ványolóval egygyütt.*” Úgy gondoljuk, ennek a 157 évvel később épült malomnak kásaörlő részlege is lehetett, amely – modernebb voltánál fogva – főlösslegessé tette a korábbi „kásatorőjű” malmot.

Jegyzetek

1. SZABÓ T. ATTILA: *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár*. VI. kötet. K-Ki. Budapest- Bukarest, 1993. 228.
2. *A magyar nyelv történeti- etimológiai szótára*. Második Kötet. H-Ö. Első kiadás: Első, változatlan lenyomat. Budapest, 1995. 396.
3. HAJDÚ MIHÁLY és SÓFALVI KRISZTINA: *Szabó T. Attila Erdélyi Történeti Helynévgyűjtése. 7/B*. Maros- Torda megye... Budapest, 2005. 637 és 641.